

Geografiske og tematiske prioriteringer i norsk bistand

Av Torben Bjørke-Henriksen og Emma Strandbakk

Dette notatet er et innspill til Prosjekt Vendepunkt, Støre-regjeringens pågående prosess for å utvikle en ny norsk utviklingspolitikk, som skal munne ut i en stortingsmelding våren 2027.

Oppsummering

Norsk bistand er i en særstilling. USA har trukket seg ut av organisasjoner, fond og forpliktelser som det tok tiår å bygge opp. Europeiske land kutter og omdirigerer midler til forsvar, og finansierings-gapet mellom globale utviklingsbehov og tilgjengelige bistandsmidler vokser raskere enn noen enkelte giverland kan fylle. Samtidig opprettholder Norge et høyt budsjett og har politisk troverdighet internasjonalt. Det er en posisjon som gir reell innflytelse, men bare hvis vi vet hva vi vil bruke den til.

En hovedutfordring er at norsk bistand ikke er bygget for å prioritere. Beslutningsstrukturen belønner nye satsinger og gjør nedprioritering vanskelig. Resultatet er en bistandsportefølje som er bred, fragmentert og vanskelig å måle. Dette notatet foreslår fire strukturelle grep for å gjøre prioritering mulig og holde disse fast over tid.

Det viktigste grepet er å dele budsjettet i to: spor 1 for fattigdomsreduksjon og humanitær bistand, og spor 2 for globale fellesgoder. I dag konkurrerer verdens fattigste om de samme kronene som klimafinansiering og pandemibekjempelse. Den foreslåtte todelingen setter strek for den konkurransen. Innenfor spor 1 konsentreres innsatsen om fem tematiske prioriteringer: humanitær bistand, global helse, jobbskaping, grunnopplæring i sårbare kontekster, og klimatilpasning, som er valgt fordi de oppfyller tre kriterier: Faglig begrunnet sannsynlighet for høy effekt i skala, dokumentert norsk fortrinn og et reelt gap som andre ikke fyller. Geografisk konsentrasjon om de fattigste og mest sårbare landene i Afrika sør for Sahara gir porteføljen retning og konsentrasjon som mangler i dag. Øremerket støtte til et fåtall fond gir mer innflytelse enn fragmentert øremerking spredt over hundrevis av avtaler.

Prioriteringene koster noe, og det bør sies rett ut. Fred og forsoning, demokratistøtte og Ukraina-støtte hører ikke hjemme på bistandsbudsjettet. Ikke fordi arbeidet er uten verdi, men fordi det ikke er fattigdomsreduksjon. Norske organisasjoner som i dag mottar midler til disse formålene eller arbeider i mellominntektsland, vil miste finansieringen. Det vil komme kraftig motstand. Stortingsmeldingen må inneholde mekanismer som også holder prioriteringene fast når motstanden kommer. Prioriteringer som ikke overlever neste budsjettforhandling, er ikke prioriteringer.

Innledning

I 1982 ga Norge for første gang én prosent av nasjonalinntekten til bistand.¹ Solidaritet var en del av begrunnelsen, men aldri hele historien. Det var også kald krig og norske eksportinteresser, internasjonale ambisjoner og et ønske om å være et land som teller i verden. Bistand har alltid vært flere ting på én gang.

Det samme gjaldt i enda sterkere grad for USA. Det amerikanske bistandsprosjektet var aldri bare humanitært. Det var også geopolitikk og et motsvar på kolonialismens moralske konkurs og et verktøy for å vinne hjerter og sinn i den kalde krigens frontlinjer. Gjennom USAs statlige bistandsetat (USAID), Verdensbanken, Det internasjonale valutafondet (IMF) og et nettverk av multilaterale fond, bygde USA opp en bistandsarkitektur som samtidig var utviklingspolitikk, alliansepolitikk og maktprosjeksjon. Det var et system konstruert for å forme verden i et vestlig bilde, og det fungerte lenge godt nok til at de ubehagelige spørsmålene sjelden ble stilt høyt. Norge var en liten, men lojal, del av dette systemet, og den norske bistanden ble pakket i inn i solidaritet og altruisme, selv når den tjente de lignende geopolitiske formålene.

Midt i alt dette var og er det likevel en forpliktelse som ikke lar seg forklare med realpolitikk alene: Fattigdom er urettferdig, og et rikt land som Norge har både evne og ansvar til å gjøre noe med det. Den begrunnelsen er ikke blitt mindre sann eller viktig i dag. Allikevel er systemet den har skapt ikke godt nok lenger.

Den vestlige bistanden slik vi har kjent den siden etterkrigstiden, er i ferd med å krakelere. USA, som historisk har vært den største enkeltgiveren og arkitekten bak hele systemet, trakk seg i 2025

ut av fond og forpliktelser det tok tiår å bygge opp. Det var ikke bare en budsjettbeslutning, men et brudd med den geopolitiske logikken som holdt systemet sammen. Europeiske land omdirigerer i dag penger til forsvar, og finansieringsgapet vokser raskere enn noen enkelt giver kan fylle. Derfor vil andre finansieringskilder enn tradisjonell bistand, som filantropi og privat kapital, bli stadig viktigere fremover.

Tilbakeslaget er det hardeste for det internasjonale bistandssystemet siden det ble bygget opp etter andre verdenskrig. Samtidig har land som tidligere ikke har vært del av det vestlige bistandssystemet, kommet på banen. Kina, oljerike land i Midtøsten og India har etablert seg som viktige og pengesterke givere, og som en motvekt til det tradisjonelle vestlig-orienterte bistandssystemet.

I dette landskapet er Norge et unntak. Vi opprettholder et raust budsjett på om lag én prosent av BNI, over det internasjonale referansenivået på 0,7 prosent, men det er reell politisk uenighet om Norge bør ligge på dette nivået eller redusere ned mot målet.

Diagnose: Et system som belønner ekspansjon og straffer prioritering

Norsk bistand lider ikke av dårlig vilje eller mangel på kunnskap. Den lider av en systemfeil, og beslutningsstrukturen belønner utvidelse og gjør nedprioritering vanskelig.

Resultatet har blitt at antallet tematiske satsinger har vokst i over tretti år. Hver enkelt satsing har vært begrunnet, forankret og politisk legitim. Summen av satsingene er en portefølje ingen har bestilt, og som har blitt bred, fragmentert og vanskelig å styre og måle.

Det er minst tre mekanismer som driver denne utviklingen. Den første er den politiske asymmetrien. Nye satsinger gir synlighet og viser politisk handlingskraft. Nedprioriteringer gir høylytt motstand og negative medieoppslag. Den andre er bindingseffekten av de mange flerårige avtalene, institusjonelle partnerskapene og etablerte kanalene som gjør det teknisk vanskelig å trappe ned, selv når den politiske viljen er til stede. Den tredje er interessestrukturen. Norske organisasjoner finansiert av offentlige bistandsmidler har sterke insentiver til å forsvare og utvide egne budsjetter og porteføljer.

Disse tre mekanismene virker systematisk og i samme retning og hele tiden. De virker også uavhengig av hvem som til enhver tid sitter i regjering.

Det finnes dessuten ingen mangel på kriterier for å prioritere. Hos Norad og UD er det en rekke kriterier for å vurdere effekt og måloppnåelse, relevans for overordnede mål, norske fortrinn og kompetanse, kostnadseffektivitet, komplementaritet med andre givere og katalytisk effekt. Problemet er derfor ikke at kriteriene mangler, men at de konsekvent brukes til å begrunne nye satsinger. De anvendes derimot ikke til å utfordre eksisterende. Isolert sett fremstår hver enkelt satsing velbegrunnet og viktig. Det er allikevel summen av disse som ikke henger sammen.

Diagnosen er derfor ikke at norsk bistand prioriterer feil, men at systemet gjør reell prioritering nesten umulig.

Behovet for klarhet om hvilke interesser som styrer utviklingspolitikken, er reelt. Allikevel løser ikke en budsjettstruktur bygget på interessekategorier problemet fordi interesser ikke er statiske. Det som er norsk interesse i dag, er ikke det samme som for fem år siden, og det vil ikke være det samme om fem år. Ukraina er det mest åpenbare eksempelet: i 2021 ville ingen ha definert norsk sikkerhetspolitisk interesse slik at det tilsa at 37 prosent av det humanitære budsjettet gikk til ett enkelt land.² Interessekategorier gir tilsynelatende klarhet, men er sårbare for politisk redefinering. De kan fylles med ulikt innhold avhengig av hvem som sitter i regjering og hva som er presserende akkurat nå.

Kriteriebasert prioritering er derfor mer hardfør. Når spørsmålet ikke er hvilke interesser som styrer dette, men om innsatsen har sannsynlig høy effekt i skala, etterspurt norsk kapasitet og fyller et reelt gap andre ikke fyller, vil svaret være vanskeligere å tilpasse politisk. Det er derfor dette notatet bygger prioriteringene på kriterier, ikke på interessekategorier.

Kriteriebasert prioritering forutsetter en målestokk å vurdere mot. Kontantoverføringer og kjernestøtte til IDA er naturlige referansepunkter: tiltak med dokumentert høy effekt per krone i lavinntektsland, som enhver ny satsing må begrunnes opp mot.³

Hovedgrep: Del budsjettet i to

For å hindre den stadige utvanningen av den tradisjonelle bistanden med fattigdomsbekjempelse som hovedformål, burde man dele bistandsbudsjettet i to ulike spor: ett til fattigdomsreduksjon og humanitær nødhjelp, og ett til globale fellesgoder.

En todeling av bistanden er ikke et nytt forslag. Da Sending-utvalget la frem sin rapport i 2023, var todeling av utviklingspolitikken en sentral anbefaling.⁴ Likevel la daværende utviklingsminister Anne Beathe Tvinnereim forslaget i skuffen. Tvinnereim argumenterte med at forslaget kunne gjøre bistanden mindre helhetlig og effektiv. Utenriksdepartementet og utviklingsministeren fikk kritikk for å ikke ha vurdert forslaget godt nok før de skrinla det.⁵

Det er flere gode grunner til at man burde innføre en todeling. Først og fremst er det en grunnleggende forskjell mellom bistand til fattigdomsbekjempelse og bistand til globale fellesgoder. Mens fattigdomsbekjempelse handler om utviklingslands behov, går midler til globale fellesgoder til globale behov. Globale fellesgoder gagnar hele verdens befolkning og forsøker å løse problemer som enkeltland alene ikke klarer å løse, eksempelvis klimaendringer og pandemibekjempelse. Giverlandenes finansiering av globale fellesgoder går i dag på bekostning av fattigdomsbekjempelse, og et tydelig skille mellom de to ville stanset utvanningen av den tradisjonelle bistanden.

Videre krever fattigdomsbekjempelse og globale utfordringer helt ulike tilnærminger, både når det gjelder tiltak og hvor disse kan innføres mest effektivt. De største behovene for fattigdomsbekjempelse vil være i lavinntektsland, mens det er i mellominntektsland at man mest effektivt kan kutte utslipp. Et tydeligere skille vil derfor kunne øke bistandens effektivitet og tydeliggjøre målene ved ulike avtaler og prosjekter.

Notatet foreslår at en todeling av norsk bistand utformes slik:

	Spor 1: Fattigdomsreduksjon og humanitær bistand	Spor 2: Globale fellesgoder
Innhold	Tematisk avgrenset, se neste kapittel.	Klimafinansiering, regnskog, pandemiforebygging og –bekjempelse.
Geografi	Konsentrert om lavinntektsland.	De landene der innsatsen er mest effektiv. Kan også inkludere mellominntektsland.
Kriterier for prioritering	Prioriteringskriterier, slik etablert i kapitlet nedenfor.	Effektivitet. Styres av global kostnadseffektivitet og områder der Norge har strategiske fordeler til å løse globale problemer.

Hvor stor andel av bistandsbudsjettet som burde allokere til de to ulike sporene, er et politisk spørsmål. Sending-utvalget anbefalte å bruke 0,7 prosent av BNI på fattigdomsreduksjon og humanitær bistand og 0,3 prosent på globale fellesgoder. En slik deling er dessuten i tråd med FN-normen fra 1970, som anbefalte at rike land bruker 0,7 prosent av BNI på bistand til fattigdomsreduksjon.⁶ I tillegg ønsket utvalget en gradvis opptrapping mot 0,7 prosent av BNI til globale fellesgoder, og dermed en økning av bistandsprosenten.⁷ I dagens politiske landskap virker en økning av bistandsprosenten lite sannsynlig. Derfor burde man finne en deling innenfor dagens bistandsprosent, som ligger fast over tid. En deling slik Sending-utvalget anbefalte, med 0,7 prosent av BNI til tradisjonell bistand (fattigdomsreduksjon og humanitær bistand) og 0,3 prosent til globale fellesgoder, er også anbefalingen her.

En utfordring med todeling som rammeverk, er at det er flere budsjettposter som ikke naturlig hører hjemme i noen av sporene. Et eksempel er flere deler av den norske støtten til Ukraina som i dag blir finansiert over bistandsbudsjettet. I 2025 gikk omtrent 1 av 5 norske bistandskroner til Ukraina, og mye av denne støtten er primært norsk sikkerhetspolitikk. Et eksempel på dette er 3,5 milliarder til gassdistribusjon i Ukraina, som i dag defineres som bistand.⁸ Det er viktig at Norge skal støtte Ukraina, men for å bevare bistandens troverdighet og allokeringslogikk bør den delen som faller utenfor tradisjonell nødhjelp behandles som norsk sikkerhetspolitikk, og derfor finansieres utenfor bistandsbudsjettet. Norge gir mye i bistand, og det er bra. Men for lite av pengene når de fattigste fordi Ukraina-støtte, flyktningsmottak og demokratistøtte konkurrerer om de samme budsjettmidlene som fattigdomsreduksjon.

Andre kostnader, som ikke faller naturlig innenfor noen av sporene er utgifter til mottak av flyktninger i Norge og administrasjonskostnader. I 2025 utgjorde disse to postene omtrent 10 prosent av bistandsbudsjettet.⁹ I sin kategorisering av todelingen argumenterte Sending-utvalget for at flyktningsutgiftene ikke faller innenfor de to sporene, siden disse kostnadene har liten direkte relevans for utviklingsland.¹⁰ Selv om dette er ODA-godkjent¹¹ bistand, er bistanden lite effektiv for både fattigdomsreduksjon og oppfyllelse av globale fellesgoder, og derfor burde disse utgiftene fjernes fra bistandsbudsjettet. I forlengelsen av dette burde også Norge forsøke å få til endringer i ODA-regelverket, slik at innenlands flyktningsutgifter ikke lenger regnes som bistand internasjonalt. Administrasjonskostnader er en helt nødvendig del av bistanden.

Disse kostnadene bør fordeles på de to sporene basert på hvilke tiltak de er tilknyttet, slik at administrasjonskostnader vil utgjøre en del av både spor 1 og spor 2. På denne måten vil administrasjonskostnadene på de ulike tematiske områdene synliggjøres og tvinge fram en begrunnelse i langt større grad enn i dag.

Tematiske prioriteringer i spor 1

Alle de fem tematiske prioriteringene nedenfor oppfyller de samme tre kriteriene:

- **Faglig begrunnet sannsynlighet for høy effekt i skala** (vurdert på grunnlag av forskning, systematiske evalueringer eller sterk komparativ evidens)
- **Etterspurt norsk kapasitet** (finansiell forutsigbarhet, institusjonell tillit bygget over tiår, og praksis med å finansiere det vi vet virker.)
- **Et reelt gap andre ikke fyller**

Kriteriene prioriterer innsats der effekten kan vurderes faglig. Det betyr at normativt og institusjonsorientert arbeid ikke kvalifiserer for spor 1. Dette er et prinsipielt valg, og kriteriene er bygget for fattigdomsreduksjon – ikke for å vurdere normativt arbeid.

Humanitær bistand¹² er der Norge har det sterkeste komparative fortrinnet, i kvalitet, fleksibilitet og prinsippfasthet. Norsk humanitær finansiering er i liten grad politisert¹³, og den tilliten er bygget over tiår. Flere europeiske givere er i ferd med å knytte humanitær finansiering til migrasjonsagendaen.¹⁴ Det er feil retning, og det etterlater et gap som Norge kan fylle ved å være prinsippfast. Humanitær bistand er ikke en åpen sekkepost der alle kriser automatisk kvalifiserer. Den hører hjemme i spor 1, med transparente prioriteringskriterier og reell parlamentarisk styring, og den skal ikke fungere som en budsjettmessig sikkerhetsventil for alt som ikke passer andre steder.

Global helse er det området der Norge har sterkest posisjon gitt alle tre kriterier, og der norsk innsats har hatt målbar global betydning. Norge har over tiår bygget opp en kombinasjon av finansiell troverdighet, faglig nettverk og politisk kapital som få andre givere har på feltet.

Det norske engasjementet for global helse er bygget av enkeltpersoner og institusjoner som omsatte norske posisjoner til varig innflytelse, fra Tore Godals rolle som initiativtaker til vaksinealliansen Gavi, til Gro Harlem Brundtlands ledelse av Verdens helseorganisasjon (WHO).¹⁵ Norge har fast representasjon i styrende organer for Gavi, Det globale fondet¹⁶ og Det globale finansieringsfondet for kvinner, barn og ungdom (GFF). Ikke bare som giverland, men med reell innflytelse over prioriteringer og retning. Norske forskningsmiljøer styrker folkehelsesystemer i lavinntektsland gjennom langsiktig partnerskap basert på mottakerlandenes egne behov. Denne posisjonen er ikke selvopprettholdende. I juni 2026 ble Erna Solberg valgt som ny styreleder for Det globale fondet. Med USA-uttrekkingen er gapet reelt og konkret. Norsk bistand befinner seg derfor i en situasjon der behov, kapasitet og politisk vilje peker i samme retning.

Jobbskaping i lavinntektsland oppfyller kriteriene gjennom Norfunds utviklingsmandat, som tilfører risikokapital i markeder der private investorer ikke går og bilateral bistand ikke strekker til.

Gapet ligger i hvor risikokapitalen faktisk går. Private investorer og de fleste andre lands utviklingsfinansieringsinstitusjoner følger avkastningen, og det betyr i praksis mellominntektsland der risikoen er lavere. En betydelig andel av Norfunds portefølje er i lavinntektsland¹⁷, der behovet for jobbskaping samtidig er størst. Befolkningen i disse landene er ung og vokser raskt, og en stor andel av arbeidskraften står i en uformell sektor uten den produktivitetsveksten formelle jobber gir. Dette krever kapital som er villig til å ta risiko som private aktører ofte unngår, i markeder andre givere ikke prioriterer. Det er nøyaktig denne rollen Norfunds utviklingsmandat er bygget for: å bygge bedrifter og en privat sektor som skaper varige arbeidsplasser, i stedet for midlertidig bistandsfinansiert sysselsetting.

Norges fortrinn er kombinasjonen som går igjen i de andre prioriteringene: Finansiell forutsigbarhet gjennom Norfunds kapitaltilskudd og vilje til å finansiere det som virker, uten å kreve at midlene øremerkes til norske leverandører eller norske institusjonelle interesser.

Grunnopplæring, lese- og skriveopplæring og grunnskole, i sårbare stater og humanitære kontekster er prioritert, ikke generell utdanningsbistand til systembygging eller høyere utdanning. Skillet er viktig: i den brede utdanningssektoren er effektdokumentasjonen ujevn. Verdensbankens egen evaluering av ti års støtte til grunnutdanning finner at bare en tredjedel av prosjektene har læringsutbytte som mål, og at innsatsen i stor grad er lik, uavhengig av landkontekst.¹⁸ I sårbare stater og humanitære kontekster er bildet et helt annet.

Behovet er stort, strukturelt underfinansiert, og utviklingen går i feil retning. I 2024 ble bare 30 prosent av finansieringsbehovet for utdanning i humanitære appeller møtt. Et ventet fall i internasjonal bistand til utdanning i 2026 vil tvinge seks millioner flere barn ut av skolen.^{19,20} Dette er et gap som store humanitære givere systematisk nedprioriterer, og som dermed står åpent for en giver som allerede er til stede i de samme kontekstene.

Det samme fortrinnet gjør seg gjeldende i grunnopplæring: finansiell forutsigbarhet, flerårige forpliktelser og tilstedeværelse i nettopp de kontekstene der grunnopplæring må leveres parallelt med nødhjelp. Det gjør grunnopplæring i disse kontekstene til en forlengelse av en kapasitet Norge allerede har bygget.

Klimatilpasning i de fattigste landene hører hjemme i spor 1, og er et område der norsk bistands-innsats konsekvent undervurderer behovet til fordel for andre klimatiltak. Støtte til fornybar energi i mellominntektsland og utslippsreduksjon hører hjemme i spor 2.

I land der flertallet lever av jordbruk, er effekten av klimatilpasning godt dokumentert. Klimasmart landbruk²¹ øker avlingene med 20–50 prosent under variable klimaforhold og styrker matsikkerheten for småbønder i Afrika sør for Sahara²², og tidligvarslingssystemer kan redusere skadene fra ekstremhendelser med 30 prosent for en investering som gir 3 til 16 milliarder dollar i forebyggede tap hvert år.²³

Gapet mellom behov og midler er enormt. Utviklingsland vil trenge over 310 milliarder dollar per år innen 2035 til klimatilpasning, mot 26 milliarder dollar som faktisk ble levert i 2023, et gap på 12 til 14 ganger. 58 prosent av klimatilpasningsfinansieringen gis dessuten som lån, ikke gaver, til land som allerede sliter med gjeld.²⁴ Afrikanske land taper i gjennomsnitt 2–5 prosent av BNP på klimaendringer, og en rekke afrikanske land omdirigerer opp til 9 prosent av sine budsjetter til å håndtere klimakatastrofer.²⁵

Norges fortrinn er finansiell forutsigbarhet og evnen til å forplikte seg langsiktig uten politiske betingelser. De fleste givere øremerker klimamidler til egne prioriteringer eller knytter dem til politiske betingelser. Norge har etablert praksis for langsiktige forpliktelser uten slike betingelser. Norges internasjonale klima- og skogsatsing (NICFI – Norway's International Climate and Forests Initiative) er det tydeligste eksemplet. I 2025 gikk kun 3,0 milliarder kroner av total klimabistand på 14,2 milliarder til øremerket klimatilpasning.²⁶ Norge er godt posisjonert til å fylle finansieringsgapet for klimatilpasning, men gjør det ikke i dag.

Hva som ikke hører hjemme i bistandsbudsjettet

Fred og forsoning, demokratistøtte og styresett er alle legitime norske engasjementer, men de overlever ikke prioriteringsfilteret i bistandsbudsjettet.

Norge har drevet med fred og forsoning i over tretti år, og enkeltprosesser har bidratt til viktige resultater. Selv der enkeltprosesser har bidratt til viktige resultater, og forskning peker på at små nøytrale land som Norge kan ha fordeler som tilretteleggere, er effekten ikke dokumenterbar i skala og vanskelig å knytte spesifikt til norsk innsats. Norsk fredsarbeid oppfyller derfor ikke kriteriene for spor 1: faglig begrunnet sannsynlighet for høy effekt i skala, etterspurt kapasitet som skiller seg fra andre, og et reelt gap ingen andre fyller. Fred og forsoning kan ikke finansieres som fattigdomsreduksjon, for det er det ikke. Det er heller ikke et globalt fellesgode slik spor 2 er definert.

Det samme gjelder demokratistøtte og styresett. Forskning viser at demokratibistand kan ha positive effekter, men effektene er moderate, kontekstavhengige og vanskelige å tilskrive til enkeltgivere. Når alternativet er treffsikre tiltak innenfor de fem tematisk prioriterte områdene, er det vanskelig å argumentere for at norske bistandsmidler burde gå til disse temaene. Selv om intensjonen er god, burde norsk bistand konsentreres dit man vet den har sannsynlig høy effekt i skala, noe de fem andre temaene i større grad har. Det finnes ingen dokumentasjon på at Norge er bedre posisjonert enn andre på dette feltet.

Norsk entusiasme på feltet, den normative begrunnelsen for denne typen bistand og den internasjonale anerkjennelsen dette gir, er ikke bevis på et komparativt fortrinn, og heller ikke et argument for at innsatsen kan regnes som fattigdomsreduksjon. Fred og forsoning og demokratistøtte hører derfor ikke hjemme i bistandsbudsjettet. Hvorvidt disse skal finansieres over andre budsjettposter er opp til politikerne å avgjøre, og er ikke noe dette notatet tar stilling til.

Likestilling er et tverrgående kriterium, ikke en egen budsjettpost. Det betyr at alle fem prioriter-

ingene bør utformes og måles med eksplisitte likestillingshensyn, grunnlagt i hvem som mottar støtte, hvem som inkluderes i beslutninger og hvem som sitter igjen med resultatene. Likestilling er følgelig ikke en sjettestatsing som konkurrerer om de samme kronene.

Norfund som modell

Norfund er den eneste aktøren i norsk bistand der skillet mellom ulike interesser og formål faktisk er gjort eksplisitt og operativt. Kapitaltilskuddet er delt i tre separate mandater: utviklingsmandatet for næringsutvikling i lavinntektsland, Klimainvesteringsfondet for utslippskutt og Ukraina-mandatet for gjenoppbygging. Hvert mandat har egne mål, egne kriterier og egne budsjettposter. Det er forbilledlig, og det er akkurat det resten av bistandsbudsjettet mangler. Når Chr. Michelsens Institutt (CMI) i sitt innspill til Vendepunkt-prosessen skal illustrere hvordan interesseklarhet ser ut i praksis, bruker de Norfund som det positive eksempelet i et ellers uklart budsjett.²⁷

Norfunds utviklingsmandat hører hjemme i spor 1. Fondet tilfører risikokapital til næringsutvikling og jobbskaping i lavinntektsland der private investorer ikke går og bilateral bistand ikke strekker til. Klimainvesteringsfondet støtter utslippskutt i mellominntektsland og hører hjemme i spor 2.

Ukraina-mandatet hører verken hjemme i spor 1 eller spor 2 og er norsk sikkerhetspolitikk finansiert over bistandsbudsjettet av historiske og politiske grunner. Ukraina-støtten bør derfor flyttes til et eget budsjettspor, der det hører hjemme. Norfund-modellen burde være normen som den nye norske bistandsmeldingen baseres på.

Multilateral kjernestøtte

Multilaterale organisasjoner er Norges største bistandskanal. 52 prosent av den totale bistanden, eller 30,7 milliarder kroner, gikk gjennom disse i 2025, og av dette var 38 prosent kjernestøtte og 62 prosent øremerket støtte.²⁸ Øremerket støtte innebærer midler med tematiske og geografiske føringer som begrenser fondenes evne til å planlegge, prioritere og handle raskt. Forskning viser at kjernestøtte gir bedre resultater enn øremerking: det gir fondene fleksibilitet til å prioritere der behovene er størst, reduserer administrasjonskostnader og styrker mottakerlandenes eierskap over egne prioriteringer. Norges praksis forverrer fragmenteringsproblemet.²⁹ På 1960-tallet kanaliserte Norge over 20 prosent av bistanden gjennom IDA. I 2024 var andelen 2,5 prosent og illustrerer hvor mye bistandsbudsjettet siden har spredd seg utover stadig flere formål og kanaler.³⁰ I stedet har Norge bygget opp et stadig mer intrikat system av øremerkede fond.

Riksrevisjonen dokumenterte i 2021 at økningen i norsk multilateral bistand gjennom flere år ikke var gitt som kjernestøtte, men til øremerkede midler i ulike fond. Dette er i strid med regjeringens egne føringer og bidrar til at betydelige administrasjonskostnader påløper i flere ledd før midlene når sluttbruker.³¹ Riksrevisjonens gjennomgang omfattet kun Verdensbankens fond. Det fulle omfanget av norsk øremerking, på tvers av FN-organer, globale helsefond og regionale utviklingsbanker, er ikke systematisk kartlagt, men er sannsynligvis betydelig større. Regjeringen erkjente

problemet med en ny Verdensbankstrategi i mars 2026.³² Det er bra, men en strategi løser ikke problemet, hvis stortingsmeldingen ikke følger opp med konkrete prioriteringer.

Mens kjernestøtten til multilaterale organisasjoner har holdt seg forholdsvis stabil på i overkant av 10 milliarder kroner de siste seks år, har det vært en betydelig økning i den øremerkede støtten. Dette forklares med multilaterale partnere som kanal for norsk bistand til Ukraina.³³ Kjernestøtten til Gavi, Det globale fondet, IDA og GFF må ikke konkurrere med Ukraina-støtten om de samme budsjettpostene, og de to sporene må derfor holdes tydelig adskilte.

Prioriterte fond

Dette notatet anbefaler at Norge konsentrerer kjernestøtten om et fåtall fond der effekten er dokumentert, norsk innflytelse er reell og gapet etter USA er størst. Norge sitter i styrende organer for Gavi, Det globale fondet og GFF og er politisk aktør med reell innflytelse over prioriteringer og retning.³⁴ Verdensbankens utviklingsfond (IDA) prioriteres som den mest effektive enkeltkanalen for fattigdomsreduksjon i lavinntektsland. Norge er blant de mer generøse giverne per innbygger og økte bidraget med 50 prosent i siste påfylling.

Hvert av disse fondene kan dokumentere effekt i skala på sine felt. Gavi har siden oppstarten i 2000 vaksinert over 1,2 milliarder barn i lavinntektsland, og Norge har vært blant de tre største statlige giverne gjennom hele perioden, sammen med Storbritannia og USA.³⁵ Norge er ikke den største bidragsyteren i kroner til Det globale fondet, men er den mest generøse giveren per innbygger, som er en posisjon som gir politisk tyngde uavhengig av budsjettstørrelse.^{36,37} GFF er et norsk initiativ og retter seg mot mødre- og barnehelse i nettopp de landene der dødeligheten er høyest, og andre givere er minst til stede.³⁸ Norge er en av de største giverne og har reell innflytelse over fondets prioriteringer. Med USA-uttrekkingen er finansieringsgapet akutt og norsk kjernestøtte er avgjørende for at fondet kan opprettholde sin portefølje

IDA er den mest effektive enkeltkanalen for bred fattigdomsreduksjon i lavinntektsland. For hver krone investert i IDA, genereres fire kroner i fattigdomsbekjempelse. IDAs portefølje dekker kontantoverføringer, sosiale sikkerhetsnett, helse og utdanning, som alle er tiltak med sterk evidensbase på tvers av kontekster. En metaanalyse av 115 studier på ubetingede kontantoverføringer dokumenterer positive effekter på forbruk, arbeidsdeltakelse og investering i egen produktivitet.³⁹ Norges fortrinn er ikke faglig ekspertise i disse tiltakene, men finansiell forutsigbarhet og vilje til å finansiere det som virker uten politiske betingelser.

Finansieringsgapet etter USAs nedtrekk i bistandsmidler er størst i disse fire fondene. De har mistet den viktigste finansieringskilden og makten omfordes blant giverne i styrene.

Konsentrasjon av fondsstøtte er videre et bevisst valg mot spredning. Norsk multilateral støtte er i dag fordelt over et stort antall fond og organisasjoner, der norsk innflytelse i de fleste tilfeller er marginal fordi bidraget er for lite til å telle i forhandlingsrommet. Å samle kjernestøtten om fond der Norge har denne typen forholdsmessig tyngde, herunder topp tre i absolutte kroner til Gavi og størst per innbygger til Det globale fondet, gir mer reell innflytelse enn å spre den tynt over mange.

FN-organisasjonene

FN-systemet mottok 14,7 milliarder kroner i norsk bistand i 2025, tilsvarende 48 prosent av norsk bistand gjennom multilaterale organisasjoner. FN-organisasjonene er ikke én enhetlig størrelse, og notatet prioriterer dem ulikt.

Prioriteringen av Verdens matvareprogram (WFP), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs barnefond (UNICEF) og FNs befolkningsfond (UNFPA) bygger på tre kriterier: sannsynlig høy effekt i skala, dokumentert norsk fortrinn og et reelt gap som andre givere ikke dekker. Alle fire organisasjoner oppfyller samtlige.

WFP er til stede i over 120 land og ga mat og annen bistand til 121 millioner mennesker i 2025.⁴⁰ Organisasjonen har en logistikk- og tilstedeværelseskapasitet ingen annen aktør har til å operere i aktive konfliktsoner og sultrammede områder. Norsk kjernestøtte til WFP står i samme prinsippfaste tradisjon som resten av norsk humanitær bistand, og finansieringsgapet er akutt etter de amerikanske bistandskuttene.

UNHCR hadde som mål å beskytte og bistå 129,4 millioner mennesker i 2025.⁴¹ Organisasjonen opererer i langvarige flyktningsituasjoner der bilateral bistand verken har mandat eller tilgang. Norsk kjernestøtte til UNHCR har lang tradisjon, og flyktningsituasjoner er underfinansiert i forhold til behovene som millioner av mennesker på flukt har.

UNICEF er den ledende FN-kanalen for barns helse, ernæring og utdanning i nettopp de sårbare og humanitære kontekstene kapittel 4 prioriterer, og er ofte den operasjonelle kanalen som leverer det disse prioriteringene faktisk krever på bakken. FNs befolkningsfond (UNFPA) bør prioriteres. Fondet mottok over 600 millioner kroner i norsk kjernestøtte i 2025 og arbeider med reproduktiv helse og familieplanlegging.

FNs mat- og landbruksorganisasjon (FAO) prioriteres ikke. Organisasjonen har sterk teknisk kompetanse på matsikkerhet og landbruk, men har i de siste årene beveget seg fra normativt arbeid mot mer operasjonell implementering, og er et område der IDA og bilaterale landbruksprogrammer allerede har bred tilstedeværelse. Norge har ikke et fortrinn i FAOs arbeid som skiller seg fra andre givere, og det er vanskelig å identifisere et reelt gap som norsk kjernestøtte ville fylle, og som ikke dekkes gjennom disse kanalene.

FNs utviklingsprogram (UNDP) er et særskilt tilfelle. Med 2,7 milliarder kroner er UNDP den største enkeltmottakeren innad i FN-systemet og nest størst blant alle multilaterale partnere, etter Verdensbankgruppen.⁴² Fordi koblingen mellom norske bidrag og konkrete resultater er vanskeligst å dokumentere for UNDP, noe UNDPs eget evalueringskontor bekrefter⁴³, gis UNDP ikke samme prioritering som WFP, UNHCR, UNICEF og UNFPA. Kjernestøtte til UNDP må begrunnes konkret fra gang til gang. Institusjonell tradisjon og norsk interesse for et sterkt FN er legitime hensyn, men de hører hjemme i spor 2.

Færre og bedre avtaler

Et konkret grep mot fragmentering av den norske bistandsporteføljen er å snu bevisbyrden i avtaleinngåelsen. Før det inngås nye avtaler eller ny fondsstøtte, må det dokumenteres at innsatsen tilfører noe eksisterende kanaler ikke allerede leverer. Spørsmålet kan ikke være om formålet er godt, fordi da blir svaret nesten alltid ja. Spørsmålet må være om Norge fyller et gap andre ikke fyller, og om midlene kunne vært kanalisert som kjernestøtte til et allerede prioritert fond. Bevisbyrden legges på den nye avtalen, og ikke på dem som vil avvise den.

Finansieringen begrunnes med hva som gagnar mennesker i de fattigste og mest sårbare landene, ikke med hva som er enklest å administrere i Oslo, institusjonell tradisjon eller hensynet til norsk innflytelse i multilaterale organisasjoner. Ved neste kontraktsfornyelse bør øremerket støtte til tematiske fond utenfor de prioriterte kanalene fases ut.

Konsentrasjon om færre temaer og land vil naturlig redusere antallet kanaler som kan forsvares å bruke. Når antallet avtaler uansett må ned, bør den samme bevisbyrden gjelde for norske organisasjoner som mellomledd, som for øremerkede fondsbidrag: Det må dokumenteres hva mellomleddet bidrar med som en mer direkte kanal ikke ville gjort.

Geografisk konsentrasjon

Geografisk konsentrasjon er et normativt valg om hvem norsk bistand primært bør være til for. Svaret på det spørsmålet bør ligge fast, uavhengig av hvilken regjering som sitter. Konsentrasjon er samtidig et effektivitetsspørsmål: Spredt innsats gir synlighet, konsentrert innsats gir bedre resultater. Land som mottar bistand fra mange ukoordinerte givere bruker betydelige ressurser på administrasjon og rapportering fremfor gjennomføring, og færre og mer forutsigbare givere gir systematisk sterkere resultater.⁴⁴ Svaret på hvem bistanden bør være til for, er ikke komplisert. I 2025 bodde mer enn tre fjerdedeler av verdens ekstremt fattige i Afrika sør for Sahara eller i sårbare og konfliktrammede kontekster.⁴⁵ Afrika sør for Sahara står alene for 71 prosent av verdens ekstremt fattige, og siden 2022 bor flertallet av verdens fattige i sårbare eller konflikt-rammede stater, en andel som har mer enn doblet seg siden 2005.⁴⁶ 464 millioner mennesker i regionen levde i ekstrem fattigdom i 2024, og fattigdomsraten toppet seg på 43,9 prosent i 2025.⁴⁷ Innen 2030 forventes halvparten av verdens ekstremt fattige å bo i sårbare stater i Afrika sør for Sahara, med en fjerdedel konsentrert i bare to land.⁴⁸

Finansieringsgapet som har oppstått etter USA-uttrekkingen, forsterker dette bildet ytterligere. Mellom 2024 og 2025 forsvant mer enn 30 prosent av global humanitær finansiering, drevet primært av en kollaps i amerikansk støtte som falt fra omtrent 14 milliarder til 3,7 milliarder dollar.⁴⁹ Begrenset investering i inntektsskapende sektorer, ettervirkninger av inflasjon og kutt i giverbistand vil fortsette å hemme fattigdomsreduksjonen i nettopp disse regionene.

To etablerte klassifiseringssystemer gir et objektivt og faglig forankret grunnlag for geografiske prioriteringer. FNs liste over minst utviklede land, Least Developed Countries (LDC)⁵⁰, identifiserer lavinntektsland som står overfor alvorlige strukturelle hindringer for bærekraftig utvikling,

som er svært sårbare for økonomiske sjokk og miljøsjokk, og som har lavt nivå av menneskelig kapital. OECDs States of Fragility-rammeverk klassifiserer land etter graden av statlig sårbarhet og konflikteksponering på tvers av fem dimensjoner: politisk, sikkerhetsmessig, økonomisk, sosial og miljømessig⁵¹. Kombinasjonen av LDC-status og høy sårbarhet gir en nøyaktig beskrivelse av de landene der behovene er størst, der statskapasiteten er svakest og der multilateral bistand gjør størst forskjell.

Av de 44 landene på FNs LDC-liste er 32 i Afrika.⁵² Notatet foreslår ikke en fast landliste fordi en slik liste uunngåelig vil bli gjenstand for forhandling og politisk press, og risikerer å låse prioriteringene til enkeltland fremfor til de behovene som begrunner dem. Et sterkere alternativ er å fastsette klare kriterier som LDC-status, høy sårbarhet og sterk multilateral tilstedeværelse, og la disse styre porteføljeutviklingen over tid. Det gir større fleksibilitet når konteksten endrer seg, og gjør det vanskeligere å begrunne unntak med politiske hensyn fremfor faglige.

Geografisk konsentrasjon betyr ikke nødvendigvis bilateral tilstedeværelse i hvert enkelt land. Det betyr at hele den norske porteføljen, både den bilaterale og multilaterale, innrettes mot disse landene, og at kanalvalg begrunnes med hva som virker best. For de fleste prioriterte land er den mest virkningsfulle norske innsatsen å styrke multilaterale kanaler med global rekkevidde og dokumentert effekt. Bilateral tilstedeværelse er kostnadskrevende å bygge opp og vanskelig å avvikle.

Konsentrasjonen i Afrika sør for Sahara gir også et taktisk fortrinn som Norge ikke utnytter i dag. Mer enn halvparten av Team Europe-initiativene (TEI), som er EUs koordinerte bistandsprogrammer der medlemsland samordner innsatsen på landnivå, ligger nettopp i denne regionen, men Norge er, sammen med Sveits som ikke-EU-land, nesten fraværende fra TEI-prosessen.⁵³ Det er et strukturelt problem som ikke løser seg selv: Norge kan ikke delta på EUs formelle utviklingsministermøter⁵⁴, og samordningen forblir ad hoc. Problemet forsterkes av at EU selv har koordineringsutfordringer. OECDs utviklingskomité (DAC) pekte i sin gjennomgang i 2025 på ujevn koordinering mellom institusjoner og medlemsland, og svak måloppnåelse i de minst utviklede landene.⁵⁵ Norge ledet denne DAC-gjennomgangen og har dermed både politisk kapital og faglig troverdighet til å innta en mer formalisert rolle.

Norge kan delta i Team Europe-initiativer og felles programmeringsprosesser som likesinnet partner uten å være EU-medlem. Stortingsmeldingen bør derfor gi et mandat for norsk deltakelse i Team Europe-initiativer i de prioriterte landene, koordinert kjernestøtte til multilaterale fond der Norges og EUs porteføljer overlapper, og deltakelse i EUs felles programprosesser, i stedet for dagens ad hoc-tilnærming.

To land begrunner unntak fra det geografiske tyngdepunktet i Afrika. Afghanistan og Myanmar har begge langvarig norsk engasjement, etablert norsk kapasitet og akutte humanitære behov som ikke kan overses. Begge er klassifisert som LDC-er og som høyt sårbare stater av OECD, og begge oppfyller dermed de samme faglige kriteriene som landene på Afrika-listen. De bør beholdes

som prioriterte land i spor 1, men med eksplisitte kriterier for hva norsk støtte skal oppnå og med jevnlig vurdering av om engasjementet fortsatt er faglig og politisk begrunnet.

Konsentrasjon om de fattigste og mest sårbare landene innebærer reell risiko. Prosjekter feiler, kanaler kuttes, regjeringer skifter og humanitær tilgang stenges over natten. Risikoen er ofte høyest nettopp der behovene er størst. Stortingsmeldingen må derfor bygge inn fleksibilitet og aksept for at ikke alt lykkes. Norges merverdi, finansiell forutsigbarhet, langsiktighet og få politiske betingelser, er nettopp den typen tilnærming som holder kursen, også når konteksten er vanskelig.

Geografisk konsentrasjon innebærer at Norge faser ut engasjementet i land der behovene er mindre akutte, der andre givere allerede er tungt inne, og der norske kroner gjør relativt sett mindre marginal forskjell.⁵⁶

Konklusjon

Et vendepunkt er mulig, men bare hvis stortingsmeldingen og Stortinget gjør tydelige valg og har mekanismer som holder dem fast over tid.

Dette notatet foreslår fire strukturelle grep: et todelt budsjett som skiller fattigdomsreduksjon fra globale fellesgoder, fem tematiske prioriteringer i spor 1 med eksplisitt begrunnelse for hva som velges bort, geografisk konsentrasjon om de fattigste og mest sårbare landene i Afrika sør for Sahara med Afghanistan og Myanmar som begrunnede unntak, og en dreining mot multilateral kjernestøtte til et fåtall fond der effekten er dokumentert og norsk innflytelse er reell.

Tydligere prioriteringer koster, og det bør sies rett ut.

Fred og forsoning og demokratistøtte hører ikke hjemme i bistandsbudsjettet. Arbeidet har verdi, men det er ikke fattigdomsreduksjon og ikke globale fellesgoder. Ukraina-støtten er norsk sikkerhetspolitikk og bør finansieres deretter. Finansiering av flyktningmottak i Norge hører heller ikke hjemme i bistandsbudsjettet.

Konsekvensen for norske organisasjoner er konkret. Organisasjoner som i dag mottar bistandsmidler til fred og forsoning, demokratistøtte, styresett eller arbeid i mellominntektsland vil ikke lenger kvalifisere for spor 1. Dreiningen mot multilateral kjernestøtte betyr at penger som i dag går til norske organisasjoner som mellomledd, i stedet går direkte til Gavi, IDA, Det globale fondet og GFF. Det innebærer at store og etablerte aktører vil miste finansieringen.

Det vil komme kraftig motstand. Norske organisasjoner er flinke til å organisere seg politisk, har etablerte mediekontakter og sitter på historier som treffer. Stortingsmeldingen må inneholde mekanismer som holder prioriteringene fast også når motstanden kommer, og den vil komme.

Bistanden har alltid vært gjenstand for et nåtidstyranni, der den siste krisen alltid er den mest presserende. Prioriteringene som vedtas i 2027, må være sterke nok til å overleve de neste krisene som treffer. Det er det et vendepunkt faktisk krever.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatterne på torben@civita.no, emma@civita.no, eller civita@civita.no

Noter

- 1 <https://www.norghistorie.no/oljealder-og-overflod/1952-norsk-utviklingshjelp-etter-1970.html>
- 2 Norad, Tall som teller – Statistikk over norsk utviklingsbistand i 2025, Norad, Oslo, mai 2026.
Tilgjengelig på: <https://www.norad.no/publikasjoner/2026/tall-som-teller---statistikk-over-norsk-utviklingsbistand-i-2025>
- 3 Thomsen og Bakken, «Hvordan prioritere bedre i bistanden?», Civita-notat 49/2025, desember 2025
- 4 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/investering-i-en-felles-fremtid/id2977341/>
- 5 <https://www.panoramanyheter.no/bistand-20-bistandsfinansiering-norsk-bistand/tvinnereim-bestilte-rapport-til-27-millioner-kroner-hovedanbefaling-ble-aldri-grundig-vurdert-mener-bistandseksperter/361694>
- 6 FNs generalforsamling, resolusjon 2626 (XXV), 24. oktober 1970
- 7 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/investering-i-en-felles-fremtid/id2977341/>
- 8 <https://resultater.norad.no/bistands-tall/ sektor/miljoe-og-energi/oppvarming-kjoeling-og-energidistribusjon/gassdistribusjon?show=bistand&fordeling=geography>
- 9 <https://resultater.norad.no/bistands-tall/sektor>
- 10 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/investering-i-en-felles-fremtid/id2977341/>
- 11 ODA (Official Development Assistance) UNF er den internasjonale definisjonen av offisiell bistand, fastsatt av OECDs utviklingskomité (DAC).
- 12 Humanitær bistand er hjelp som gis for å redde liv, lindre nød og beskytte mennesker som er rammet av kriser, uavhengig av hvem de er eller hva som har forårsaket situasjonen.
- 13 Sammenlignet med mange andre givere. Norsk humanitær finansiering er ikke immun mot oppmerksomhetslogikk og utenrikspolitiske hensyn. De «glemte krisene» er også underfinansiert i norsk humanitærpolitikk.
- 14 EUs forslag til neste langtidsbudsjett (MFF 2028–2034) inneholder en eksplisitt migrasjonskondisjonalitet: tredjeland som ikke samarbeider om å returnere egne borgere kan få frosset utviklingsmidler. Humanitær bistand er formelt unntatt, men mekanismen viser retningen EU-politikken beveger seg. Forslaget er under forhandling og ventes vedtatt i 2027, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025PC0551>
- 15 Gavi, Vaksinealliansen, Årlig fremdriftsrapport 2024, september 2025, <https://www.gavi.org/progress-report>
- 16 Det globale fondet er et finansieringsinstrument, ikke en implementeringsorganisasjon. Fondet bruker lokale aktører og FN-organisasjoner, inkludert UNDP, som implementerende organisasjoner i land der disse er best posisjonert til å levere. Kjernestøtte til fondet gir fleksibilitet til å velge den mest effektive implementeringskanalen i hvert enkelt land.
- 17 Norfund Annual Report 2025, Key Performance Indicators (Development Investment Mandate)

- 18 World Bank. 2024. Confronting the Learning Crisis: Lessons from World Bank Support for Basic Education, 2012–22. Independent Evaluation Group. Washington, DC: World Bank.
- 19 Education Cannot Wait, Investing in Futures: 2024 Annual Results Report, lansert 18. september 2025; Europakommisjonen, Civil Protection and Humanitarian Aid Operations – Education in emergencies, civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu
- 20 UNICEF (2025), Education aid cuts: A broken promise to children, publisert 3. september 2025.
- 21 Klimasmart landbruk er et internasjonalt anerkjent begrep for landbrukspraksis som øker produktivitet, styrker motstandskraft mot klimaendringer og reduserer utslipp der det er mulig
- 22 Rurii, M.W. et al., «A scoping review of literature on adoption and impact of climate smart agricultural technologies by smallholder farmers in Africa», Frontiers in Climate, desember 2025.
- 23 UNEP/WMO, Early Warnings for All, 2022
- 24 (UNEP, Adaptation Gap Report 2025: Running on Empty, oktober 2025, <https://www.unep.org/resources/adaptation-gap-report-2025>)
- 25 (WMO, State of the Climate in Africa 2023, september 2024, <https://wmo.int/publication-series/state-of-climate-africa-2023>)
- 26 (Norad, Tall som teller – Statistikk over norsk utviklingsbistand i 2025, 5. mai 2026, <https://www.norad.no/tall-og-statistikk/norsk-bistandsstatistikk/tall-som-teller-statistikk-over-norsk-utviklingsbistand/>).
- 27 Mæstad, O. (2026). Hvilke interesser skal styre utviklingspolitikken? (CMI Report R 2026:2). Bergen: Chr. Michelsen Institute
- 28 (Norad, Tall som teller – Statistikk over norsk utviklingsbistand i 2025, mai 2026, s. 20–23, <https://www.norad.no/publikasjoner/2026/tall-som-teller---statistikk-over-norsk-utviklingsbistand-i-2025/>).
- 29 DEval, The Effectiveness of Core and Earmarked Funding in Multilateral Development Cooperation – Systematic Review, 2025, https://www.deval.org/fileadmin/Redaktion/PDF/05-Publikationen/Berichte/2025_Multilaterale_EZ/DEval-DP-02-2025-MultilateralDC-Web.pdf; OECD, Multilateral Development Finance 2026, april 2026, https://www.oecd.org/en/publications/multilateral-development-finance-2026_0720370a-en/
- 30 Robles, C., «En Verdensbank-strategi uten tydelig retning», Panorama Nyheter/Langsikt, 20. mars 2026, <https://www.panoramanyheter.no/afrika-bistand-ida/en-verdensbank-strategi-uten-tydelig-retning/418017>).
- 31 Riksrevisjonen, Dokument 3:4 (2021–2022): Riksrevisjonens undersøkelse av norsk støtte til Verdensbankens fond, desember 2021, <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2021-2022/undersokelse-av-norsk-bistand-til-verdensbankens-fond/>
- 32 Regjeringen, Strategi for Norges samarbeid med Verdensbanken 2026–2030, mars 2026, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-strategi-for-samarbeid-med-verdensbanken/id3153386/>
- 33 Norad, Tall som teller 2025, s. 21–22, tall-som-teller---statistikk-over-norsk-utviklingsbistand-i-2025.pdf
- 34 Gavi Board Minutes, juli 2025, <https://www.gavi.org>; The Global Fund, Government profiles: Norway, <https://www.theglobalfund.org>; GFF Trust Fund Committee, <https://www.globalfinancingfacility.org>
- 35 KFF, The U.S. Government and Gavi, the Vaccine Alliance, mai 2026
- 36 World Bank, «When poverty meets fragility: Why the next decade of global poverty reduction is at stake», World Bank Blogs, juni 2025. Tilgjengelig på: <https://blogs.worldbank.org/en/dev4peace/when-poverty-meets-fragility--why-the-next-decade-of-global-pove>
- 37 Global Citizen, “Will Norway Reconfirm its Leadership in Global Health?”, 11. april 2025, <https://www.globalcitizen.org/en/content/will-norway-reconfirm-its-leadership-in-global-hea/>

- 38 GFF Trust Fund gir utelukkende gaver, men modellen er konstruert slik at gavene utløser IDA-finansiering i mottakerlandet. For de fattigste LDC-ene gis IDA-støtte på svært gunstige vilkår eller som gaver, men gjeldsbæreevnen bør vektlegges i kanalvalget
- 39 Crosta, T., Karlan, D., Ong, F., Rüschenpöhler, J. og Udry, C.R., «Unconditional Cash Transfers: A Bayesian Meta-Analysis of Randomized Evaluations in Low and Middle Income Countries», NBER Working Paper No. 32779, 2024. Publisert som CEPR Discussion Paper No. 21175, februar 2026, <https://www.nber.org/papers/w32779>
- 40 WFP, WFP at a Glance, 2025
- 41 UNHCR, Global Report 2025.
- 42 Norad, Tall som teller 2025, figur 22
- 43 UNDP Independent Evaluation Office, april 2025
- 44 Knack & Rahman (2007), «Donor fragmentation and bureaucratic quality in aid recipients», Journal of Development Economics; Acharya, de Lima & Moore (2006), «Proliferation and Fragmentation: Transaction Costs and the Value of Aid», Journal of Development Studies; NOU 2023:22, Sending-utvalget, s. 74–76.
- 45 FN, SDG-rapport 2025, juni 2025.
- 46 Verdensbanken, Poverty and Inequality Update, 2025.
- 47 Verdensbanken, Africa Regional Economic Update 2025.
- 48 Refugees International, februar 2026. De to landene er Nigeria og Den demokratiske republikken Kongo
- 49 FN/DESA, LDC-kategorien, desember 2024.
- 50 FNs kontor for de minst utviklede landene (UN-OHRLS), «List of Least Developed Countries», oppdatert februar 2026. <https://www.un.org/ohrls/content/list-ldcs>
- 51 OECD, States of Fragility 2025, februar 2025.
- 52 UNCTAD, Least Developed Countries Report 2025.
- 53 Center for Global Development, «Team Europe Initiatives: Three Years In», september 2023, cgdev.org/blog/team-europe-initiatives-three-years.
- 54 Altinget, Stortingets spørretime, mai 2024: svar fra utviklingsministeren om norsk deltakelse i EUs bistandsarenaer.
- 55 OECD DAC, Development Co-operation Peer Review: European Union 2025, desember 2025, oecd.org
- 56 Land som bør vurderes for utfasing fra spor 1 inkluderer mellominntektsland med voksende egen kapasitet og sterk tilstedeværelse av andre givere. Dette er ikke en vurdering av behovenes legitimitet, men av der norske kroner gjør størst marginal forskjell.